

37.091.2(082)

А 43

Министерство образования Украины
Криворожский педагогический институт

АКТИВИЗАЦИЯ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ

учнів. При такому підході фактичний матеріал будується за лінійним принципом. Це дозволяє зберегти логіку «базової» науки. А методична система для керування розумовим розвитком учнів будується за концентричним принципом. Це створює необхідні умови для управління пізнавальною діяльністю школярів.

Добре відомо, що один і той же фактичний матеріал засвоюється по-різному. Одні учні просто його запам'ятовують. Інші намагаються осмислити його: встановити причинно-наслідкові зв'язки, відшукати певні закономірності у розвитку того чи іншого об'єкта. При прямій схемі навчального процесу врахувати такі індивідуальні особливості майже неможливо. При зворотній вони створюються, але при умові використання так званих ступеневих пізнавальних задач. Особливістю таких задач є те, що до єдиної умови складається низка запитань певним чином пов'язаних між собою. Поступове розв'язання їх веде до ускладнення розумової діяльності учнів. Але цей процес відбувається на одному і тому ж фактичному матеріалі.

Таким чином учні засвоюють один і той же фактичний матеріал, але саме ні тому рівні розумової праці, на який вони здатні в даний момент навчання. Це дозволяє також розв'язати цілу низку протиріч, які властиві сучасним спробам диференціації навчання.

Підсумовуючи все вище складане можна зробити такий висновок. Одним з можливих шляхів активізації навчальної діяльності школярів є використання зворотної схеми організації навчального процесу, коли фактичний зміст навчального предмету будується за лінійним принципом, а пізнавальна діяльність — за концентричним

Гапоненко Л. А.
(Криворожский пединститут)

УПРАВЛЕНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ РЕГУЛЯЦИЕЙ УЧЕБНОЙ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ КАК УСЛОВИЕ АКТИВИЗАЦИИ ИХ ОБУЧЕНИЯ

Проблема эмоциональной регуляции познавательной активности учащихся неразрывно связана с изучением особенностей внутреннего мира ребенка, спецификой его интеллектуальных способностей и характером организации его учебной деятельности. Наиболее приемлемый подход такого анализа, на наш взгляд, лежит через изучение модальности эмоций, которые переживает ребенок в процессе обучения; мотивов, отвечающих за побуждение к учебной

деятельности; действий и операций интеллектуальной направленности в решении учебных задач.

Рассматривая характеристику основных компонентов теории эмоциональной регуляции учебно-познавательной деятельности, А. Я. Чебыкин (1987) доказывает, что образованные вслед за актуализацией мотивов эмоции выступают генетически исходными по отношению к интеллекту и воле. Образую определенную надстройку над процессами познания, эмоции не только сопровождают, окрашивая и оценивая и субъективное значение, но и являются существенными регуляторами в их эффективности функционирования.

В рамках исследуемой нами проблемы ценными являются обоснования В. К. Вилюнаса (1980, 1984) о том, что «направляя эмоции на причины, сигналы и т. д. значимых событий, процессы познания тем самым определяют свою судьбу, впоследствии сами направляясь эмоциями на эти причины и т. д. для будущего ознакомления с ними и выявления оптимального способа поведения. Только таким взаимодополяющим влиянием сфер интеллекта и аффекта, отвечающих соответственно на отражение объективных условий, обеспечивается достижение конечной цели деятельности» (1984). Это дает основание считать, что эмоции включены в регуляцию мотивации учебно-познавательных процессов, ориентируют школьника не только в значимых социальных явлениях, которые непосредственно связаны со знанием научного представления о мире, но и с содержанием учебной деятельности, т. е. процессом ее выполнения, а также с реализацией продуктов обучения вне учебной деятельности.

Управление эмоциональной регуляцией в учебно-воспитательном процессе непосредственно связано с педагогическим взаимодействием учителя с учеником, с особенностью стиля педагогического общения, с характером контактных отношений ученика с одноклассниками. Развитие мысли в этом направлении позволяет акцентировать личностные качества учителя в плане его профессиональной готовности к выполнению своего труда не только в рамках его как специалиста-дидакта, но и как профессионала, способного организовать внутренний мир ребенка таким образом, чтобы управлять процессом формирования учебно-познавательной деятельности. В этой связи в профессиональной подготовке учителя должен быть достаточный арсенал знаний и умений психологического воздействия на эмоциогенную сферу ученика в плане создания мотивационного компонента, побуждающего его к обучению, к усвоению знаний. Согласно наших представлений структура этого воздействия состоит из трех блоков.

Первый блок, Эмоции, разновидность которых отмечается сле-

дующою направленністю: удивлення, восхищення, бажання повторного усвоєння, творче вдихнення і їм подібні чуттєва. По всій видимості її можуть виникати при умові, когдa учитель спосібен «перенести» содержание учебногo матеріалу на язык емоціогенного восприяття. Это может быть и оригинально оформлена інформація о сути изучаемогo учебногo матеріалу в спеціалізованом кабінеті (класі), и нестандартність изложєня сути програмногo задання, и організація спеціально продуманногo індивідуального задання ученику и прочее.

Второй блок. Емоції, которые характеризуются модальностью: трезога, переживание, с одной стороны, и радость победы в усвоении умственных операций при решении учебных задач. Причем, «радость познания» (Ш. А. Амонашвили) является необходимым условием эффективного усвоения знаний и мастерство учителя лежит в том, чтобы организовать учебную деятельность каждого ученика таким образом, чтобы ребенок пережил эти чувства.

Третий блок. Емоції, которые выражаются переживаниями социальной значимости интеллектуальной образованности ученика. Иными словами, ученик переживает чувство гордости за свои возможности в учебно-познавательной деятельности. Стремление «удержать этот пьедестал» побуждает ребенка более активно участвовать в процессе своего обучения.

Ваніна М. Я.
(Запорізький університет)

НАУКОВА МОВА ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Наукова мова будується на базі природної мови, але відрізняється від неї значно більшою точністю і термінами. Логіка науки при побудові наукових мов абстрагується від конкретного змістованого значення термінів і висловлювань, що розглядаються у мові, щоб досягти необхідної для науки точності мрікувань.

Мова науки — певна кількість правил побудови формалізованої мови, які мають загальнозначущий характер.

Кожна мова повинна виконувати три основні функції:

1. Описову функцію — мова служить для назви речей і визначення протікання процесів і явищ.

2. Комунікативну функцію — мова служить для передачі інформації іншим.

3. Експресивну функцію — у мови виражається особистість, психічний стан того, хто формулює висловлювання.

Розглянемо особливості мови науки на прикладі фізичної мо-